

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2018. – Т. 37-38. – С. 124-129

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2018. – Volume. 37-38. – pp. 124-129

УДК: 37.014(478)

© Людмила Курош¹

Освітня політика ЄС: актуальність та практичне значення

Освітня політика повинна бути пріоритетом у діяльності державних і недержавних органів, оскільки стабільність і темп її розвитку залежать від успішної реалізації політики в галузі освіти. Системи освіти повинні долати різні проблеми, в тому числі, проблеми пов'язані з розвитком окремих галузей освіти, при цьому адаптуватися до міжнародних норм, щоб конкурувати як на національному, так і міжнародному ринку. Якість освітньої політики залежить від діяльності та відповідальності за результати навчання і виховання, одночасно і від багатьох інших факторів, включаючи студентів, викладачів та батьків, а також державних органів, що визначають державну політику в сфері освіти. У цьому контексті абсолютно необхідно вивчити передовий досвід у цій галузі (у країнах ЄС), зокрема зростаючий інтерес до освіти та навчання протягом усього життя, організацію круглих столів, науково-практичних конференцій, інтерактивну діяльність із залученням студентів, викладачів, батьків, посадовців державних та неурядових організацій тощо.

Ключові слова: освіта, навчання, освітня політика, якість, навчання протягом усього життя.

Educational policy in the EU: actuality and practical significance

Educational policy must be a priority in the activity of state and non-governmental bodies because the stability within the state and the pace of its development depend on a great extent on a policy success in education. Education systems have to cope with various challenges, developments and problems related to their own field of education, but also adapt to international ones in order to compete on the national and international market. The quality of educational policy depends on the activity and the sense of responsibility for the results of the training and education, of all the factors, including students, teachers, and parents and public authorities that determine the state policy in the sphere of education. In this context, it is absolutely necessary to study the advanced experience in the field (in the case of EU countries), increase interest in education and lifelong learning; to organize roundtables, co-practical scientific conferences, interactive activities involving students, teachers, parents, officials from state and non-governmental bodies, etc.

Keywords: education, training, educational policy, quality, lifelong learning.

Introducere. Evoluția științei și a tehnologiei se produce într-un ritm accelerat, iar noile tehnologii de informare și comunicare au o influență profundă asupra învățământului, asupra organizării instituțiilor educative, asupra rolului cadrului didactic și a relațiilor sale cu toți beneficiarii sistemului și nu în ultimul rând asupra dezvoltării personale. Impactul asupra educației și formării profesionale se manifestă în primul rând prin extinderea educației transnaționale, prin schimbarea relațiilor dintre student, elev, copil, părinte –cadru didactic, prin necesitatea cunoașterii aprofundate a cel puțin două limbi străine de circulație internațională, prin plasarea accentului în educație pe multiculturalism, prin răspândirea învățământului deschis și la distanță și a învățământului pe tot parcursul vieții, prin necesitatea revizuirii curriculare în vederea internaționalizării conținuturilor și proceselor de predare-evaluare, prin modificarea și/sau adaptarea politicilor educaționale naționale la nivel internațional.

Educația și formarea profesională se desfășoară în condițiile în care ia amploare mobilitatea la scară internațională a elevilor, studenților și a cadrelor didactice, când se resimte tot mai mult impactul noilor tehnologii în educație, când se produce schimbarea radicală a cerințelor educaționale odată cu apariția unei piețe demuncă europene și a întreprinderilor multinaționale, când instruirea nu semai

¹ Аспірантка, Інститут міжнародних відносин Молдови, Республіка Молдова, E-mail: ludmila.curos@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-3668-047X>, <https://doi.org/10.31861/mhpi2018.37-38.117-121>.

poate limita numai la anumite perioade în viața individului, dar trebuie să se desfășoare pe tot parcursul vieții, când educația nu se mai poate realiza fără participarea nemijlocită a tuturor participanților pieții forței de muncă. În acest context sistemele de învățământ trebuie să facă față la diverse provocări, evoluții și probleme legate atât de domeniul propriu al învățământului, cât și de societatea în ansamblu. Condiții date duc la creșterea rolului educației ca factor ce contribuie în mod hotărâtor la coeziunea și dezvoltarea socială.

Rezultatele investigației. În decursul ultimelor decenii toate țările europene au încercat să răspundă la noile provocări și exigențe prin reforme a sistemului educativ național, căutând un echilibru just între principiile de calitate, eficacitate, diversitate, echitate, precum și între competențele administrației centrale și cele locale și autonomia fiecărei instituții de învățământ. Reforme care s-au axat pe direcții specifice ca: reorientarea programelor și obiectivelor educației spre rezultatele așteptate în cadrul diverselor procese educative, în termeni de cunoștințe, competențe și capacități; egalitatea de șanse în materie de acces la educație și inserția activă în sistemul educativ; descentralizarea și autonomia instituțiilor educative; orientarea instituțiilor de învățământ către exigențele mediului specific domeniului; sporirea calității educației, elaborarea modalităților de evaluare a fiecărui copil, elev, student, cadru didactic, instituție de învățământ, precum și a sistemului în ansamblu (la nivel național); statutul și formarea cadrelor didactice, ca factori esențiali ai promovării reformelor; finanțarea educației și instruirii sub diferitele sale forme.

Astfel, pe prim plan se pune problema calității, echității și a eficacității în învățământ. Întărirea calității și a procesului de evaluare a sistemului de învățământ este problema centrală în sfera educativă. Pentru a funcționa bine, întreg sistemul educativ trebuie să se sprijine pe un nivel de calitate foarte înalt. În orice societate dezvoltată, calitatea permite fiecăruia să-și descopere, să amplifice și să utilizeze propriile sale aptitudini. Fără această calitate accesul la educație nu mai are niciun sens.

Miniștrii educației din țările UE au identificat următoarele domenii prioritare:

- Toți elevii trebuie să obțină competențele de care au nevoie, inclusiv la citire și matematică. În acest scop vor fi modernizate programele școlare, materialele didactice și sistemele de evaluare a elevilor.

- Fiecare elev trebuie să beneficieze de un învățământ de înaltă calitate, inclusiv copiii migrați.

- Educația preșcolară trebuie să fie accesibilă unui număr mai mare de copii, trebuie acordat un sprijin mai consistent elevilor cu nevoi speciale pentru o mai bună integrare a acestora în școlile cu regim normal și trebuie redusă rata abandonului școlar.

- Cadrele didactice, directorii de școli și formatorii de cadre didactice trebuie să beneficieze de un sprijin sporit prin proceduri eficiente de selecție și recrutare și prin programe de formare profesională.¹

În acest sens Comisia Europeană, în 2012, a prezentat inițiativa „Regândirea educației”, cu scopul de a încuraja țările UE să se asigure că tinerii dobândesc competențele cerute pe piața muncii. Pachetul include documente de analiză privind sprijinul acordat profesiiilor didactice și evaluarea competențelor-cheie în educația și formarea inițială (o recenzie a datelor din literatura de specialitate). De asemenea, a fost creat un Grup la nivel înalt privind alfabetizarea. Acesta reunește cadre didactice și factori de decizie și își propune să analizeze situația din Europa, să identifice nevoile și cerințele pe măsură ce acestea evoluează și să găsească cele mai bune modalități de a le aborda. În acest scop în februarie 2014, este lansată o rețea europeană a organizațiilor naționale de promovare a alfabetizării. Printre obiectivele acestei rețele se numără o mai mare sensibilizare, schimbul de bune practici, politici, campanii și inițiative de promovare a alfabetizării. În decembrie 2016, Comisia a prezentat o Comunicare privind îmbunătățirea și modernizarea educației, care include un set de acțiuni menite să sprijine țările UE în furnizarea unor servicii de înaltă calitate de educație și îngrijire a copiilor preșcolari și în dezvoltarea unor sisteme școlare de înaltă calitate, inovatoare și favorabile incluziunii².

Politicile educaționale reprezintă direcțiile strategice de dezvoltare a sistemului educațional și cuprind legi și normative aplicate în practică prin metodologii, controlate și monitorizate, iar în final evaluate prin studiu de impact. Ele sunt strategii coerente, realizate pe baza unor studii de analiză,

² Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions, Improving competences for the 21st Century: An Agenda for European Cooperation on Schools; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0425>, visited on 05.05.2018.

sinteză, diagnoză și prognoză specifice mediului educațional de la toate nivelele. Conținutul lor vizează: organizarea sistemului de învățământ, funcționarea instituțiilor, finanțarea învățământului, evaluare, management, curriculum, formare, perfecționarea și promovarea personalului didactic. Ca și orice alte politici educaționale au mai multe niveluri, de la declarații până la realizare:

- Nivelul declarativ care cuprinde partea de retorică, discursurile, agendele de lucru, anunțurile. Se manifestă atunci când anumiți termeni sunt vehiculați frecvent pentru că reprezintă o anumită orientare internațională, la care aderă un anumit stat. Aceasta se întâmplă mai ales atunci când se urmărește obținerea unor fonduri. Astfel de termeni des uzitați până de curând în politicile educaționale mondiale sunt: educația femeilor, implicarea comunității, construirea societății civile. Și în politicile educaționale din Republica Moldova au început să se vehiculeze acești termeni, alături de: șanse egale, drepturile omului, drepturile copilului, incluziune școlară, dreptul la libera exprimare, etc.

- Nivelul de implementare (aplicare) care cuprinde modificările care survin în urma testării și implementării politicilor propriu zise, uneori adaptarea lor în funcție de condițiile locale sau aplicarea unei politici specifice. Dacă o politică este aplicată apar și anumite modificări sau adaptări pe care practica le reclamă. Uneori, condițiile locale fac o politică impracticabilă, deși nivelele anterioare s-au realizat. Un astfel de exemplu îl putem regăsi în cazul conceptului „șanse egale”. Acesta este promovat la nivel declarativ, se decretează că în toate localitățile unde există atâția copii încât să se formeze o clasă pentru o anumită minoritate etnică acea clasă se va forma, iar la nivel de implementare se constată că nu există cadre didactice pregătite să predea la acea clasă.

- Nivelul la care cele mai multe politici eșuează este cel de implementare. Un fenomen des întâlnit în practica educațională, mai ales în state cu economia în curs de dezvoltare, este că politicile sunt gândite de un grup de experți internaționali, iar partea de implementare revine experților locali. O astfel de abordare va duce la eșec, deoarece experții locali se confruntă cu problemele concrete ale practicii, dar nu au puterea de a decide modificarea liniilor de politică. Politica educațională altor țări trebuie adaptată la cea locală dar nu implementată direct, efectul în cel mai bun caz va fi nul. Adaptarea presupune o analiză detaliată a specificului țării care va implementa politica respectivă, a culturii și tradițiilor ei, a nivelului de conștientizare a cetățenilor din țara respectivă. Astfel pentru a reduce eșecul implementării unei politici educaționale este necesară analiza situației existente. Situația curentă de la care se pornește pentru a se construi o politică educațională poate fi analizată pe trei componente: problema, factorii care au generat acea problemă și justificarea importanței rezolvării acelei probleme. Situația problemă se poate defini și exemplifica prin date statistice, informații actuale, denumirea altor surse care fac referire la acea problemă. Întrebarea la care se răspunde prin acest demers este următoarea: care este situația problemă? Factorii care generează o anumită problemă pot fi de natură economică, socială, politică etc. De exemplu în Republica Moldova au loc o serie de modificări ale contextului social, economic, politic care influențează sectorul educațional: descentralizarea administrativă, economia de piață, creșterea ratei șomajului, nivelul scăzut la salariilor în învățământ, emigrarea populației tinere etc. Justificarea importanței rezolvării problemei identificate presupune identificarea impactului pe care rezultatele estimate în domeniul dat se vor răsfrânge și asupra altor sectoare sociale. De exemplu, pentru rezolvarea problemei referitoare la bugetul scăzut al învățământului, alocarea procentajului de 4% din produsul intern brut (PIB) cum se va răsfrânge asupra sistemului educațional? Îmbunătățirile care se estimează aici vor avea efecte pozitive și asupra altor domenii? Dacă un posibil rezultat este creșterea salariilor în învățământ, care se va solda cu ridicarea prestigiului socio-economic al profesiei didactice, aceasta înseamnă că mai mulți tineri vor alege această profesie. Consecințele posibile sunt creșterea calității resurselor umane din învățământ, reducerea ratei șomajului și reducerea emigrării tinerilor absolvenți. Aceste opțiuni reprezintă soluțiile posibile pentru rezolvarea situației-problemă identificate în etapa anterioară. Soluțiile se pot identifica în grupuri de experți, prin interviuri adresate persoanelor relevante pentru subiectul ales, analiza comparativă a măsurilor similare luate în alte țări, brainstorming cu experți locali și practicieni etc. Atunci când se optează pentru realizarea unor analize comparative, țările luate în discuție trebuie să fie comparabile din punct de vedere socio-economic sau geo-politic. De exemplu, țări cu care Republica Moldova poate fi comparată sunt: cele est-europene, cele membre a fostei

URSS, cele aspirate la accesul în Uniunea Europeană, cele ce se află în imediata vecinătate – România, etc.³

Evaluarea opțiunilor politice în domeniul educației necesită definirea criteriilor de evaluare, se întreprind anumite investigații (în domeniul costurilor estimate, se încearcă planificarea acțiunilor necesare) și se aplică criteriile asupra tuturor soluțiilor identificate în etapa anterioară. Astfel de criterii pot fi: raportul cost-calitate, capacitatea locală de implementare a măsurilor propuse, sustenabilitatea financiară, eficiența pe termen scurt, efecte pozitive pe termen lung, sprijinul public, sprijinul politic etc. Pentru fiecare dintre aceste criterii se stabilește o scală a fezabilității, cu 3-5 trepte, unde treapta 1 reprezintă cel mai scăzut grad de fezabilitate al criteriului respectiv, iar treapta 3(5) reprezintă cel mai ridicat grad de fezabilitate al aceluși criteriu. După notarea fiecărei soluții din perspectiva tuturor criteriilor, soluțiile se vor ierarhiza, cele care au cel mai mare punctaj vor fi aplicate, cele care ating un punctaj mediu vor fi ținute în rezervă, iar cele cu punctaj scăzut vor fi eliminate. Aceste analize sunt fundamentale și nu pot fi ignorate sub nici un pretext, exemplu: timp restrâns. Pentru a asigura succesul în implementare al acestei politici, odată cu adoptarea deciziei se identifică și grupurile de sprijin (stakeholders): asociațiile profesionale, părinții, partidele politice, instituții și organizații. Pentru a primi sprijinul acestora, e bine ca și ei să fie implicați în decizie.

Planificarea și implementarea politicii elaborate înseamnă atingerea a două dintre cele trei nivele ale unei politici educaționale. Pentru nivelul de acțiune se elaborează strategia de implementare a respectivei politici, iar pentru nivelul de implementare se pilotează respectiva politică, se ameliorează și se extinde pe scară largă. Monitorizarea și evaluarea politicii educaționale trebuie realizate permanent, scopul acesteia fiind de a asigura corelația între toate cele trei nivele: declarativ, de acțiune și de aplicare. O politică educațională reprezintă un punct de referință puternic pentru decizii ulterioare, dar nu este rigidă. Atunci când practica demonstrează că este nevoie de reformulări sau când situația problemă se modifică, respectiva politică educațională trebuie și ea modificată, adaptată la necesitățile prezentului, pentru a obține succes în viitor. Efectele politicii educaționale de astăzi se va resimți în viitor, dar nu momentan.

Prin politica sa, Uniunea Europeană are în vedere crearea unei zone europene de libertate, securitate și justiție în care nu mai este nevoie de controlul persoanelor la frontierele interne, indiferent de naționalitate⁴. Concomitent se procedează la implementarea unor standarde comune în ceea ce privește controlul la frontierele externe ale Uniunii precum și în domeniul politicilor de vize, azil și imigrație. Construcția europeană s-a dezvoltat însă nu numai pe orizontală, prin sporirea numărului statelor participante la procesul de integrare, dar și pe plan vertical, prin includerea unor obiective noi și tot mai importante pe agenda problemelor pe care noua Europă trebuia să le aibă în atenție. Analiza numeroaselor directive, regulamente, programe și inițiative ale Uniunii Europene reliefează că și această problematică se află într-o permanentă transformare, din dorința de a răspunde în mod pertinent și eficient necesităților cărora trebuie să le facă față Uniunea Europeană. Astfel, dacă, la începuturile construcției europene, educația și formarea profesională ocupau o poziție periferică în politicile europene, abia în 1976, Consiliul va adopta ceea ce avea să constituie actul fondator al cooperării comunitare în domeniul educației.

La începutul anilor '90 Comisia Europeană a deschis dezbaterile privind cooperarea comunitară în materie de educație și de formare profesională. Ulterior, toate tratatele comunitare au recunoscut importanța educației și formării profesionale. Totodată, trebuie spus că, deși politica în domeniile educației și formării personale face obiectul procedurii de codecizie, în conformitate cu principiul subsidiarității, această politică ținând, în principal, de competența statelor membre, Uniunea Europeană a adoptat, însă, o serie de programe de anvergură europeană și internațională pentru a promova schimburile, mobilitatea și înțelegerea reciprocă. În acest context, Uniunea Europeană se dovedește a fi un forum util schimbului de idei și de bune practici având rolul de a crea un sistem funcțional de cooperare între statele membre prin menținerea dreptului fiecărui stat membru de a decide asupra conținutului și organizării sistemelor de educație și formare. Sistemele de educație și formare trebuie să-și modifice prioritățile astfel încât să se asigure că toți cetățenii europeni au

³ Vasile Cucerescu, Enrique Banús, Iordan Gheorghe Bărbulescu, Ioan Horga(2014), Ghidul Uniunii Europene în școală între educația formală și neformală, Chișinău, ed. Print-Caro.

⁴ Cezar Militaru, Adina Pavel, Adriana Zanfir (2011), Politici în domeniul Calității Educației la nivelul Uniunii Europene, vol.II, nr.1, martie.

cunoștințele, abilitățile și competențele necesare pentru a face față provocărilor și cerințelor locurilor de muncă și ale vieții moderne. Deși politica în domeniul educației este decisă de fiecare stat în parte, membrii Uniunii Europene au recunoscut că împărtășesc anumite obiective comune. De aceea, rolul Uniunii este de a sprijini cooperarea între statele membre și, acolo unde este nevoie, de a completa acțiunile acestora, mai ales, prin sprijinirea mobilității și a cooperării între instituțiile de învățământ. În anul 2000, în contextul unei globalizări tot mai vizibile, a fost lansată Strategia Lisabona care urmărea să transforme Europa în cea mai competitivă și mai dinamică economie bazată pe cunoaștere din lume până în 2010, „triunghiul cunoașterii” (cercetarea, educația și inovarea) reprezentând un element central al acesteia. Strategia nu a avut rezultatele scontate iar educația a fost identificată drept unul dintre vectorii principali pentru relansarea Strategiei de la Lisabona⁵.

De la începutul cooperării europene în domeniul educației principalele priorități au fost promovarea mobilității transnaționale a studenților și a cadrelor didactice, promovarea cooperării europene între instituțiile de învățământ și îmbunătățirea calității educației și formării profesionale. La momentul actual programele Uniunii Europene în domeniul educației și formării profesionale sunt: 1. Socrates 2. Leonardo Da Vinci. 3. Tempus. 4. Erasmus Mundus. 5. Noul program de învățare pe tot parcursul vieții.

O viziune globală pentru educația și formarea profesională (EFP) în 2020 aprobată de Comisia Europeană este ca până în 2020, sistemele europene de EFP ar trebui să fie mai atractive, să aibă o mai mare relevanță, să fie mai orientate către carieră, mai inovatoare, accesibile și flexibile comparativ cu 2010 și ar trebui să contribuie la excelență și echitate în învățarea de-a lungul vieții, oferind următoarele:

- EFP atractivă și favorabilă incluziunii;
- EFP inițială de înaltă calitate;
- EFP continuă, ușor accesibilă și orientată către carieră;
- Sisteme flexibile de EFP bazate pe abordarea orientată către rezultatele învățării;
- Un spațiu european al educației și formării, cu sisteme transparente de calificări;
- Oportunități substanțiale sporite de mobilitate transnațională a elevilor și profesioniștilor în domeniul EFP;
- Servicii de informare, orientare și consiliere ușor accesibile și de înaltă calitate, de-a lungul vieții.

Concluzii. Sprijinirea tuturor cetățenilor în vederea îmbunătățirii competențelor și calificărilor reprezintă un aspect crucial în dezvoltarea UE și asigurarea de locuri de muncă, precum și pentru promovarea egalității și incluziunii sociale. Criza economică plasează cu atât mai mult în centrul atenției aceste provocări pe termen lung. Bugetele publice și private sunt supuse unor presiuni puternice, locurile de muncă existente dispar, cele nou create necesitând adesea competențe diferite, precum și un nivel de calificare superior. Prin urmare, sistemele de educație și formare profesională ar trebui să fie mai deschise și mai relevante pentru nevoile cetățenilor, ale pieței muncii și ale societății în general.

Practicile bune trebuie preluate și adaptate la nivelul național a unei țări cu scopul de a fi competitivi pe piața mondială și de a oferi mobilitate tinerilor de dezvoltare profesională și personală. Eșecurile altor țări trebuie analizate și evitate în politica educațională națională. Cerințele noului secol au ridicat peste tot în lume întrebări precum: ”până când” și ”prin ce metode” învățăm? De la angajatori, autorități la fiecare individ în parte, răspunsul pare să fie unanim: învățarea permanentă nu mai e un lux, ci o condiție necesară pentru adaptarea la cerințele profesionale, sociale, economice și informaționale mereu în schimbare.

Bibliografie

1 Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions, Improving competences for the 21st Century: An Agenda for European Cooperation on Schools; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0425>, accesat 5 mai 2018.

2 Vasile Cucerescu, Enrique Banús, Iordan Gheorghe Bărbulescu, Ioan Horga (2014), *Ghidul Uniunii Europene în școală între educația formală și neformală*, Chișinău, ed. Print-Caro.

⁵ Vasile Cucerescu, Enrique Banús, Iordan Gheorghe Bărbulescu, Ioan Horga (2014), *Ghidul Uniunii Europene în școală între educația formală și neformală*, Chișinău, ed. Print-Caro.

- 3 Cezar Militaru, Adina Pavel, Adriana Zafir (2011), Politici în domeniul Calității Educației la nivelul Uniunii Europene, vol.II, nr.1,martie.
- 4 C.Militaru, B. Drăguț (2009), *Management prin calitate*, Editura Printech, București.

References

1. Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions, Improving competences for the 21st Century: An Agenda for European Cooperation on Schools; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0425> , visited on 05.05.2018.
2. Vasile Cucerescu, Enrique Banús, Iordan Gheorghe Bărbulescu, Ioan Horga (2014), *European Union Guide in School between formal and informal education*, Chișinău, ed. Print-Caro.
3. Cezar Militaru, Adina Pavel, Adriana Zafir (2011), Policies on Quality of Education at European Union level, vol.II, nr.1,martie.
4. C.Militaru, B. Drăguț (2009), *Quality Management*, Printech Publishing House, București.